

39. Λέγε δὴ τὴν ἐπιστολὴν ἣν δεῦρο ἔπεμψε Φίλιππος μετὰ ταῦτα.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

[Βασιλεὺς Μακεδόνων Φίλιππος Ἀθηναίων τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ χαίρειν. Ὡςτε ἡμᾶς παρεληλυθότας εἶσω Πυλῶν καὶ κατὰ τὴν Φωκίδα ὑφ' ἑαυτοὺς πεποιημένους, καὶ ὅσα μὲν ἔκουσίως προσετίθετο τῶν πολισμάτων, φρουρὰς εἰσαγγοχότας, τὰ δὲ μὴ ὑπακούοντα κατὰ κράτος λαβόντες καὶ ἔξανδραποδισάμενοι κατεσκάψαμεν. Ἀκούων δὲ καὶ ὑμᾶς παρασκευάζεσθαι βοηθεῖν αὐτοῖς γέγραφα ὑμῖν, ἵνα μὴ ἐπὶ πλεόν ἐνοχλήσθε περὶ τούτων· τοῖς μὲν γὰρ ὅλοις οὐδὲν μέτριόν μοι δοκεῖτε ποιεῖν, τὴν εἰρήνην συνθέμενοι καὶ ὁμοίως ἀντιπαρεξάγοντες, καὶ ταῦτα οὐδὲ συμπεριειλημμένων τῶν Φωκέων ἐν ταῖς κοιναῖς ἡμῶν συνθήκαις. Ὡςτε εἴαν μὴ ἐμμένητε τοῖς ὁμολογημένοις, οὐδὲν προτερήσετε ἔξω τοῦ ἐφθακέναι ἀδικοῦντες.]

40. Ἀκούετε ὡς σαφῶς δηλοῖ καὶ διορίζεται ἐν τῇ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολῇ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ συμμάχους, ὅτι “ἐγὼ ταῦτα πεποίηκα ἀκόντων Ἀθηναίων καὶ λυπουμενων, ὥστ' εἶπερ εὖ φρονεῖτε, ὦ Θηβαῖοι καὶ Θειταλοί, τούτους μὲν ἐχθροὺς ὑπολήψεσθε, ἐμοὶ δὲ πιστεύσετε”, οὐ τούτοις τοῖς ῥήμασι γράψας, ταῦτα δὲ βουλόμενος δεικνύειναι. Τοιγαροῦν ἐκ τούτων ὄχρετ' ἐκείνους λαβὼν εἰς τὸ μὴδ' ὀτιοῦν προορᾶν τῶν μετὰ ταῦτα μὴδ' αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' ἔᾶσαι πάντα τὰ πράγματα ἐκεῖνον ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσασθαι· ἐξ ὧν ταῖς παρούσαις συμφοραῖς οἱ ταλαίπωροι κέχρηται. 41. Ὁ δὲ ταύτης τῆς πίστεως αὐτῷ συνεργὸς καὶ συναγωνιστὴς καὶ ὁ δεῦρ' ἀπαγγείλας τὰ ψευδῆ καὶ φενακίσας ὑμᾶς οὕτως ὅ τὰ Θηβαίων ὀδυρόμενος νῦν πάθη καὶ διε-

39. Διάβαζε τώρα λοιπόν και τὴν ἐπιστολὴν ποὺ ἔστειλε ὕστερα ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω γεγονότα ὁ Φίλιππος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

«Ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος χαιρετᾷ τὴν Βουλὴν καὶ τὸν λαὸν τῶν Ἀθηναίων. Γνωρίζετε ὅτι ἡμεῖς (οἱ Μακεδόνες) ἐπεράσαμεν τὰ στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν καὶ ἐτι ὑπετάξαμεν τὴν Φωκίαν. Καὶ εἰς μὲν τὰς μικρὰς πόλεις ὅσαι ἐξ αὐτῶν ὑπετάσσοντο θεληματικῶς, ἐγκατεστήσαμεν εἰς αὐτὰς φρουράς, ὅσας δὲ ἀντέστησαν τὰς κατεσκάψαμεν ἀφοῦ τὰς ἐκυριεύσαμεν διὰ τῆς βίας καὶ ἀφοῦ ἐσκληρώσαμεν τοὺς κατοίκους. Ἐπειδὴ δὲ τώρα πληροφοροῦμαι ὅτι ἐτοιμάζεσθε νὰ ἔλθετε εἰς βοήθειαν τῶν Φωκίων, οἷς γράφω νὰ μὴν ἐνοχλεῖσθε περισσότερον περὶ αὐτῶν, διότι μοῦ φαίνεται ὅτι καθόλου δὲν εὗρισθε ἐν δικαίῳ, ἀφοῦ συνωμολογήσατε εἰρήνην, νὰ θέλετε νὰ ἀντιπαρτάξετε ἐναντίον μου τὰς στρατιωτικὰς σας δυνάμεις, ὡς νὰ μὴ εἶχε γίνει μεταξὺ μας εἰρήνη, καὶ μάλιστα, ἐνῶ οἱ Φωκεῖς δὲν εἶχον συμπεριληφθῆ εἰς τὰς συνθήκας ποὺ ἐκάμαμεν μαζὶ. Συνεπῶς ἐὰν ἀθετῆτε τὰ συμπεφωνημένα, δὲν θὰ κατορθώσετε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ δείξετε ὅτι πρῶτοι σεῖς παραδιάξετε τὴν εἰρήνην».

40. Ἀκούετε πόσον καθαρὰ ἐκφράζεται καὶ πόσον κατηγορηματικῶς ἀποφαίνεται εἰς τὴν πρὸς ἐσᾶς ἐπιστολὴν τοῦ διὰ νὰ τὰ ἀκούσουν οἱ σύμμαχοί του (Θηβαῖοι καὶ Θεσσαλοὶ). Δηλαδή μὲ ὅσα γράφει εἶναι σὰ νὰ λέη : « Ἐγὼ τὰ ἔπραξα ὅλα αὐτὰ χωρὶς οἱ Ἀθηναῖοι νὰ θέλουν, ἀπεναντίας μάλιστα ἐλυπήθησαν διὰ τοῦτο. ὥστε, ἐὰν βεβαίως ὀρθῶς στοχάζεσθε, σεῖς Θηβαῖοι καὶ Θεσσαλοὶ αὐτοὺς μὲν (τοὺς Ἀθηναίους) ἐκλάβετε ὡς ἐχθρούς, ἐμπιστευθῆτε δὲ τὸν ἑαυτὸν σας εἰς ἐμένα». Βεβαίως δὲν τὰ παράγγειλε αὐτὰ ὅπως σᾶς τὰ εἶπα, ἐν τούτοις αὐτὰ ἠθέλησε νὰ τοὺς ἀποδείξη. Μὲ αὐτὰς λοιπὸν τὰς ἐνεργείας καὶ αὐτὴν τὴν γλῶσσαν τοὺς παρέσυρε καὶ τοὺς ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην, ὥστε νὰ μὴ προβλέψουν τίποτε ἀπὸ ὅσα ἔγιναν (εἰς βάρους των) κατόπιν, μήτε νὰ καταλάβουν τὰς προθέσεις του καὶ ἔτσι τὸν ἀφῆκαν ἐλεύθερον νὰ ὑποτάξῃ τὰ πάντα. Ἐξ αἰτίας τῶν γεγονότων τούτων ὁμοίως οἱ κακόμοιροι οἱ Θηβαῖοι ἔπαθαν τὰς τωρινὰς συμφορὰς των. 41. Ὁ δὲ συνεργάτης καὶ σύντροφος εἰς τὰς ἀνωτέρω ἐνεργείας τοῦ Φιλίππου, ὁ συντελέσας εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ Φίλιππος τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Θηβαίων, αὐτὸς ποὺ ἐδῶ ἀνήγγειλε τὰς γνωστὰς ψευδολογίας του καὶ σᾶς ἐξηπάτησε, εἶναι αὐτὸς ποὺ τώρα κλαίει καὶ ὀδύρεται διὰ τὰ παθήματα τῶν Θηβαίων, καὶ τὰ διηγεῖται ὅσον τὸ δυνατόν πιὸ τρα-

ξιῶν ὡς οἰκτρὰ, καὶ τούτων καὶ τῶν ἐν Φωκεῦσι κακῶν καὶ ὅσ' ἄλλα πεπόνθασιν οἱ Ἕλληνες ἀπάντων αὐτὸς ὢν αἴτιος. Δῆλον γὰρ ὅτι σὺ μὲν ἀλγεῖς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν, Αἰσχίνη, καὶ τοὺς Θηβαίους ἔλεεις, κτήματ' ἔχων ἐν τῇ Βοιωτίᾳ καὶ γεωργῶν τὰ ἐκείνων, ἐγὼ δὲ χαίρω, ὅς εὐθύς
240 ἐξητούμην ὑπὸ τοῦ ταῦτα πράξαντος.

42. Ἄλλὰ γὰρ ἐμπέπτωκα εἰς λόγους, οὓς αὐτίκα μᾶλλον ἴσως ἀρμόσει λέγειν. Ἐπάνειμι δὲ πάλιν ἐπὶ τὰς ἀποδείξεις, ὡς τὰ τούτων ἀδικήματα τῶν νυνὶ παρόντων πραγμάτων γέγονεν αἴτια.

Ἐπειδὴ γὰρ ἐξηπάτησθε μὲν ὑμεῖς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου διὰ τούτων τῶν ἐν ταῖς προσβείαις μισθωσάντων ἑαυτοὺς καὶ οὐδὲν ἀληθὲς ὑμῖν ἀπαγγειλάντων, ἐξηπάτηντο δὲ οἱ ταλαίπωροι Φωκεῖς καὶ ἀνήρηντο αἱ πόλεις αὐτῶν, τί ἐγένετο ;

43. Οἱ μὲν κατάπτυσοι Θετταλοὶ καὶ ἀναίσθητοι Θηβαῖοι φίλον, εὐεργέτην, σωτήρα τὸν Φίλιππον ἠγοῦντο· πάντ' ἐκεῖνος ἦν αὐτοῖς· οὐδὲ φωνὴν ἤκουον, εἴ τις ἄλλο τι βούλοιο λέγειν. Ὑμεῖς δὲ ὑφορώμενοι τὰ πεπραγμένα καὶ δυσχεραίνοντες ἤγετε τὴν εἰρήνην ὁμῶς· οὐ γὰρ ἦν ὅ τι ἂν ἐποιεῖτε. Καὶ οἱ ἄλλοι δὲ Ἕλληνες, ὁμοίως ὑμῖν πεφρονακισμένοι καὶ διημαρτηκότες ὧν ἤλπισαν, ἤγον τὴν εἰρήνην ἄσμενοι, καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ ἐκ πολλοῦ πολεμούμενοι.

44. Ὅτε γὰρ περιῶν Φίλιππος Ἰλλυριοὺς καὶ Τριβαλλοὺς τινὰς δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων κατεστρέφετο, καὶ δυνάμεις πολλὰς καὶ μεγάλας ἐποιεῖτο ὑφ' ἑαυτῶ, καὶ τινες τῶν ἐκ τῶν πόλεων ἐπὶ τῇ τῆς εἰρήνης ἐξουσίᾳ βαδίζοντες ἐκεῖσε διεφθείροντο, ὧν εἷς οὗτος ἦν, τότε πάντες, ἐφ' οὓς ταῦτα παροσκευάζει ἐκεῖνος, ἐπολεμοῦντο. Εἰ δὲ μὴ ἦσθάνοντο, ἕτερος λόγος οὗτος, οὐ πρὸς ἐμέ.

1. Ὅμιλεῖ εἰρωνικὰ ὁ Δημοσθένης καὶ ἐννοεῖ τὸν Αἰσχίνην.
2. Κι ἐδῶ ὁμιλεῖ εἰρωνικὰ καὶ παρουσιάζει τὸν Αἰσχίνην πῶς ἦτανε πολὺ λυπημένος διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Θηβῶν.
3. Ὁ Ἀλέξανδρος τὸ 335 ὅταν κατέστρεψε τὰς Θήβας ἐζήτησεν ἀπὸ τοῦς Ἀθηναίους νὰ τοῦ παραδώσουν τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ἀντιμακεδονικοῦ κόμματος, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Δημοσθένης.
4. Ἐννοεῖ τὸν Αἰσχίνην καὶ τὴν φανερὰν του : (Εὐβουλον, Φιλοκράτην, Δημάδην κλπ.).

γικά¹. Αὐτὸς εἶναι ὁ αἷτιος ὄχι μόνον δι' ὅσα ἔπαθον οἱ Θηβαῖοι ἀλλὰ καὶ δι' ὅσα δυστυχήματα ἔπαθον οἱ Φωκεῖς καὶ δι' ὅλα τ' ἄλλα παθήματα τῶν Ἑλλήνων. Κι' ἀλήθεια εἶναι φανερόν πῶς ὑποφέρεις, Αἰσχίνη, δι' ὅσα ἔχουν συμβῆ καὶ εὐσπλαγχνίζεσαι τοὺς Θηβαίους², ἀφοῦ ἀπέκτησες κτήματα εἰς Βοιωτίαν καὶ καλλιεργεῖς τὰ χωράφια των, ἐνῶ ἐγὼ χαίρομαι δι' ὅσα συνέδησαν ἀφοῦ μάλιστα μόλις κατεστράφησαν οἱ Θηβαῖοι ἀπῆτησεν ἀπὸ σᾶς ὁ καταστροφεὺς τῶν Θηδῶν γὰρ με παραδώσετε εἰς αὐτόν³.

42. Ἄλλὰ παρεσύρθην, χωρὶς γὰρ τὸ θέλω, γὰρ εἰπῶ πράγματα τὰ ὅποια ἴσως θὰ εἶχαν θέσιν γὰρ εἰπωθοῦν κατόπιγ. Δι' αὐτὸ ἐπανέρχομαι πάλιν εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἀποδεικτικῶν στοιχείων, εἰς τὴν ἀπόδειξιν ὅτι οἱ κύριοι οὗτοι εἶναι ὑπεύθυνοι καὶ αἷτιοι διὰ τὰ σημερινὰ μας δυστυχήματα. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐξηπατήθητε ἀπὸ τὸν Φίλιππον καὶ ἐξηπατήθητε διὰ μέσου τῶν κυρίων αὐτῶν⁴, οἱ ὅποιοι ἀποσταλέντες ὡς διπλωματικοὶ σας ἀντιπρόσωποι εἰς Μακεδονίαν ἔγιναν πληρωμένα ὄργανα τοῦ Φιλίππου καὶ οὐδεμίαν σωστήν εἶδησιν σᾶς ἔφεραν καὶ ἀφοῦ ἐξηπατήθησαν οἱ δυστυχισμένοι Φωκεῖς καὶ κατεστράφησαν αἱ πόλεις των, τί συνέδη; 43. Οἱ μὲν κατάπτυστοι Θεσσαλοὶ καὶ ἀναίσθητοι Θηβαῖοι ἐθεώρουν τὸν Φίλιππον φίλον, εὐεργέτην καὶ σωτήρα. Ὁ Φίλιππος ἦτο δι' αὐτοὺς τὸ πᾶν. Καὶ δὲν ἤθελαν γ' ἀκούσουν λέξιν ἐὰν κανεὶς ἤθελε γὰρ ἐκφράσῃ εἰς αὐτοὺς διαφορετικὴν γνώμην. Σεῖς δὲ ἂν καὶ δὲν ἐδλέπατε με καλὸ μάτι τὰ γενόμενα καὶ ἐδυσαρεστεῖσθε, ἐν τούτοις δὲν παρεδιάζετε τὴν εἰρήνην, διότι δὲν ἤμπορούσατε γὰρ κάμετε καὶ ἄλλοιως. Τὸ ἴδιον ἔκαμαν καὶ οἱ ἄλλοι Ἑλληνες. Ἄν καὶ εἶχαν καὶ αὐτοὶ ἐξαπατηθῆ καὶ εἶχαν γελασθῆ εἰς τὰς ἐλπίδας των ἐκρατοῦσαν τὴν εἰρήνην, ἂν καὶ οἱ ἴδιοι ἀπὸ πολὺν καιρὸν τρόπον τινὰ ἐπολεμοῦντο ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. 44. Διότι τὸν καιρὸν ποὺ οὗτος ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Ἰλλυριῶν καὶ Τριβαλλῶν καὶ τοὺς ὑπεδούλωνε, βία δὲ ὑπέτασσε καὶ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, καὶ ἐπρόσθετε πολλὰς καὶ μεγάλας δυνάμεις εἰς τὸ κράτος του καὶ ἐξηγόραζε τὰς συνειδήσεις μερικῶν Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἐπωφελούμενοι τῆς ὑφισταμένης εἰρήνης, ἐταξίδευσον εἰς Μακεδονίαν (ἓνας δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι καὶ οὗτος). Τότε λοιπὸν ὅλοι οἱ Ἑλληνες ἐναντίον τῶν ὁποίων ὁ Φίλιππος ἐμηχανεύετο αὐτὰ ἐπολεμοῦντο ὑπ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ δὲν τὸ καταλάβαιναν αὐτὸ, ὑπάρχει ἄλλη αἷτία, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶμαι ὑπεύθυνος.

45. Ἐγὼ μὲν γὰρ προὔλεγον καὶ διεμαρτυρόμην καὶ παρ' ὑμῖν αἰεὶ καὶ ὅποι πεμφθείην· αἱ δὲ πόλεις ἐνόσουν τῶν μὲν ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ πράττειν δωροδοκούντων
 241 καὶ διαφθειρομένων ἐπὶ χρήμασι, τῶν δὲ ἰδιωτῶν καὶ πολλῶν τὰ μὲν οὐ προορωμένων, τὰ δὲ τῇ καθ' ἡμέραν ῥαστώνῃ καὶ σχολῇ δελεαζομένων, καὶ τοιουτοῖ τι πάθος πεπονθότων ἀπάντων, πλὴν οὐκ ἔφ' ἑαυτοὺς ἐκάστων οἰομένων τὸ δεινὸν ἦξειν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐτέρων κινδύνων τὰ ἑαυτῶν ἀσφαλῶς σχήσειν, ὅταν βούλωνται. 46. Εἴτ' οἶμαι συμβέβηκε τοῖς μὲν πλήθεσιν ἀντὶ τῆς πολλῆς καὶ ἀκαίρου ραθυμίας τὴν ἐλευθερίαν ἀπολωλέκειναι, τοῖς δὲ προεστηκόσι καὶ τᾶλλα πλὴν ἑαυτοὺς οἰομένοις πωλεῖν πρώτους ἑαυτοὺς πεπρακόσιν αἰσθῆσθαι· ἀντὶ γὰρ φίλων καὶ ξένων, ἃ τότε ὠνομάζοντο, ἠνίκα ἐδωροδόκουν νῦν κόλακες καὶ θεοῖς ἐχθροὶ καὶ τᾶλλ' ἃ προσήκει πάντ' ἀκούουσιν. Εἰκότως· 47. οὐδεὶς γὰρ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ τοῦ προδιδόντος συμφέρον ζητῶν χρήματ' ἀναλίσκει, οὐδ' ἐπειδὴν ὧν ἂν πρίηται κύριος γένηται, τῷ προδότῃ συμβούλῳ περὶ τῶν λοιπῶν ἔτι χρῆται· οὐδὲν γὰρ ἂν ἦν εὐδαιμονέστερον προδότου. Ἄλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα· πόθεν; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἄλλ' ἐπειδὴν τῶν πραγμάτων ἐγκρατῆς ὁ ζητῶν ἄρχειν κατασιῆ, καὶ τῶν ταῦτα ἀποδομένων δεσπότης ἐστὶ, τὴν δὲ πονηρίαν εἰδὼς τότε δὴ, τότε καὶ μισεῖ καὶ ἀπιστεῖ καὶ προπηλακίζει. 48. Σκοπεῖτε δέ· καὶ γὰρ εἰ παρελήλυθεν ὁ τῶν πραγμάτων καιρὸς, ὁ τοῦ γε εἰδέναι τὰ τοιαῦτα καιρὸς αἰεὶ πάρεστι τοῖς εὖ φρονοῦσι. Μέχρι τούτου Λασθένης φίλος ὠνομάζετο Φιλίππου, ἕως προὔδωκεν Ὀλυνθον· μέχρι τούτου Τιμόλαος, ἕως ἀπώλεσε Θήβας· μέχρι τούτου Εὐδι-

1. Ὁ Λασθένης μαζί με τὸν Εὐθυκράτην, ὡς ἀρχηγοὶ τῶν ὑπερσυντηρητικῶν Ὀλυνθίων, εἰργάσθησαν διὰ τὴν πῆσιν ἢ Ὀλυνθος καὶ παραδοθῆν εἰς τὸν Φιλίππον.

2. Ὁ Τιμόλαος ἦτο καὶ αὐτὸς συντηρητικὸς καὶ ἀχρεῖον ὑποκείμενον, ἐπρόδωκε δὲ τὴν πατρίδα του.

45. Ἐγὼ ὅμως τὰ ἐπρόλεγα αὐτὰ καὶ πάντοτε ἐπεκα-
 λούμην μάρτυρας θεοῦ καὶ ἀνθρώπους ὅτι θὰ συμβοῦν καὶ
 ὅταν ὠμιλοῦσα εἰς σᾶς καὶ ὅπου ἄλλοῦ ἐστελλόμεν ὡς πρεσβευ-
 τῆς σας. Ἄλλ' αἱ (ἐλληνικαὶ) πολιτεῖαι διήρχοντο μεγάλην
 ἠθικὴν κρίσιν, διότι οἱ μὲν πολιτευόμενοι καὶ διαχειριζόμενοι
 τὰ κοινὰ ἐδωροδοκοῦντο καὶ ἠγοράζοντο μὲ χρήματα, οἱ δὲ
 πολῖται καὶ ἕ πολὺς λαὸς πότε μὲν δὲν ἀντελαμβάνετο τὰ ὅσα
 ἔκαμνον οἱ κυβερνῶντες, πότε δὲ (ἂν καὶ καταλάβαιναν ὅτι
 κάτι κακὸν γίνεται) ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνέτου καὶ ἡσύχου καθημε-
 ρινοῦ βίου τὸν ὅποιον περνοῦσαν, ἔμεναν εὐχαριστημένοι καὶ
 δὲν ἀντιδρῶν κατὰ τῶν κυβερνῶντων. Καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν
 ἀσιθίαν εἶχον προσβληθῆ ὅλοι παντοῦ, ὥστε νὰ νομίζῃ ἕκα-
 στος ὅτι δὲν ἔα τὸν βρῆ ἢ συμφορὰ αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι θὰ ἐξα-
 σφαλίσῃ τὰ ἰδικὰ του πράγματα ἐὰν ἤθελεν ἐκμεταλλεῦθῃ
 τοὺς κινδύνους τῶν ἄλλων. 46. Κατόπιν ὅμως ἀπ' τὰ γεγο-
 γότα αὐτὰ, νομίζω ὅτι συνέδη τὸ ἀντίθετον. Οἱ μὲν λαοί,
 ἐξ αἰτίας τῆς μεγάλης καὶ ἀκαίρου διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην
 ἀμελείας τῶν νὰ χάσουν τὴν ἐλευθερίαν των, οἱ δὲ ἄρχοντες
 οἱ ὅποιοι ἐπίστευον ὅτι πάντα τὰ ἄλλα πωλοῦν ἐκτὸς τῶν
 ἑαυτῶν των, ν' ἀντιληφθοῦν τότε ὅτι τὸ πρῶτον πρᾶγμα ποῦ
 ἀπώλεσαν ἦτο ὁ ἑαυτὸς των. Ἀντί, δηλαδὴ, νὰ ὀνομάζων-
 ται φίλοι καὶ φιλοξενούμενοι, ὅπως ὀνομάζοντο τὴν ἐποχὴν
 ποῦ ἐδωροδοκοῦντο (ἀπὸ τοὺς Μακεδόνας), τώρα ἀκούουν
 νὰ ὀνομάζωνται κόλακες καὶ ἐχθροὶ τῶν θεῶν καὶ μὲ ὅλα
 τὰ ἄλλα ὀνόματα ποῦ τοὺς ταιριάζουν, καὶ πολὺ δικαίως.
 47. Διότι κανεὶς, κύριοι δικασταί, δὲν ἐξοδεύει χρήματα
 ἀποβλέπων εἰς τὸ συμφέρον τοῦ προδότου, οὔτε ἀφοῦ πλέον
 κάμῃ ἰδικὰ του ἐκεῖνα ποῦ ἠγόρασε μεταχειρίζεται τὸν προ-
 δότην ὡς σύμβουλον του περὶ τῶν ἄλλων. Ἐὰν ἦτο ἔτσι,
 τότε κανεὶς δὲν θὰ ἦτο εὐτυχέστερος τοῦ προδότου. Δὲν εἶ-
 ναι ὅμως ἔτσι. Κάθε ἄλλο μάλιστα. Ἄλλ' ὅταν ἐκεῖνος ποῦ
 ζητεῖ νὰ κυριαρχήσῃ, καταφέρῃ νὰ ἐπιβληθῆ, τότε γίνε-
 ται δεσποτικὸς καὶ ἀπέναντι τῶν προδοτῶν ποῦ τοῦ ἐπώλη-
 σαν τὴν ἐξουσίαν. Ἐπειδὴ δὲ γνωρίζει τὴν κακοήθειάν των,
 δι' αὐτὸ καὶ τοὺς μισεῖ καὶ δὲν τοὺς ἐμπιστεύεται τίποτα
 καὶ τοὺς περιφρονεῖ. 48. Ἐχετε ὑπ' ὄψιν σας αὐτὰ ποῦ
 σᾶς λέγω, διότι καὶ ἐὰν εἶναι περασμένα, καὶ δὲν διορθώ-
 νονται, ὥστόσον εἶναι πάντα καιρὸς νὰ διδάσκωνται ἀπ' αὐτὰ
 οἱ μυαλωμένοι πολῖται. Λοιπὸν ὁ Λασθένης¹ ὡς τὴν ἐποχὴν
 ποῦ ἐπρόδωκε τὴν Ὀλυνθον ἐκαλεῖτο ἀπὸ τὸν Φίλιππον φί-
 λος. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Τιμόλαος² μέχρις ὅτου συνετέλεσε νὰ

κος καὶ Σῆμος οἱ Λαρισαῖοι, ἕως Θετταλίαν ὑπὸ Φιλίπ-
 πω ἐποίησαν. Εἴτ' ἐλαυνομένων καὶ ὑβριζομένων καὶ τί
 242 κακὸν οὐχὶ πασχόντων πᾶσα ἢ οἰκουμένη μεστὴ γέγονε προ-
 δοιῶν. Τί δ' Ἄριστατος ἐν Σικυῶνι, καὶ τί Περίλαος ἐν
 Μεγάροις; Οὐκ ἀπερριμμένοι; 49. Ἐξ ὧν καὶ σαφέστατ'
 ἂν τις ἴδοι ὅτι ὁ μάλιστα φυλάττων τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα
 καὶ πλεῖστα ἀντιλέγων τούτοις, οὗτος ὑμῖν, Αἰσχίνη, τοῖς
 προδιδούσι καὶ μισθαροῦσι τὸ ἔχειν ἐφ' ὅτῳ δωροδοκή-
 σετε περιποιεῖ, καὶ διὰ τοὺς πολλοὺς τουτωνὶ καὶ τοὺς
 ἀνθισταμένους τοῖς ὑμετέροις βουλήμασιν ὑμεῖς ἐστὲ σω
 καὶ ἔμμιθοι, ἐπεὶ διὰ γε ὑμᾶς αὐτοὺς πάλαι ἂν ἀπω-
 λώλειτε.

50. Καὶ περὶ μὲν τῶν τότε προαχθέντων ἔχων ἔτι πολ-
 λὰ λέγειν, καὶ ταῦτα ἡγοῦμαι πλείω τῶν ἱκανῶν εἰρησθαι.
 Αἷτιος δ' οὗτος, ὥσπερ ἐωλοκρασίαν τινά μου τῆς πονη-
 ρίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀδικημάτων κατασκεδάσας, ἦν
 ἀναγκαῖον ἢ πρὸς τοὺς νεωτέρους τῶν πεπραγμένων ἀπο-
 λύσασθαι. Παρηνώχλησθε δὲ καὶ ὑμεῖς ἴσως, οἱ καὶ πρὶν
 ἐμὲ εἰπεῖν ὀτιοῦν εἰδότες τὴν τούτου τότε μισθαροσίαν.

51. Καίτοι φιλίαν γε καὶ ξενίαν αὐτὴν ὀνομάζει, καὶ νῦν
 εἰπέ που λέγων "ὁ τὴν Ἀλεξάνδρου ξενίαν ὀνειδίζων
 ἐμοί." Ἐγὼ σοι ξενίαν Ἀλεξάνδρου; Πόθεν λαβόντι ἢ
 πῶς ἀξιωθέντι; Οὔτε Φιλίππου ξένον οὔτ' Ἀλεξάνδρου

1. Ὁ Εὐδικὸς καὶ ὁ Σῆμος κατήγοντο ἴσως ἐκ τῶν Ἀλευαδῶν
 καὶ ἦσαν οἱ ἀρχηγοὶ κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀναφερομένην περίοδον τοῦ
 φιλομακεδονικοῦ κόμματος.

2. Καὶ ὁ Ἄριστατος ἦτο ἀρχηγὸς τῶν ἐν Σικυῶνι μακεδονι-
 ζόντων.

3. Ἐπίσης καὶ ὁ Περίλαος ἦτο ὀλιγαρχικός.

4. Ἐπειδὴ δηλαδὴ δὲν κατεστράφη ἡ Ἀττική, οἱ περὶ τὸν
 Αἰσχίνην δὲν ἔχασαν τὰς περιουσίας των, ὅπως οἱ ἐν Ὀλύμπῳ καὶ
 ἀλλαχοῦ ὀλιγαρχικοὶ καὶ προδόται.

5. Ἐννοεῖ τοὺς Ὑπερείδην, Ἡγήσιππον, Λυκοῦργον καὶ λοιποὺς
 ἀρχηγοὺς τοῦ ἀντιμακεδονικοῦ κόμματος.

6. Θέλει νὰ πῇ ὅτι αἱ Ἀθηναίαι θὰ κατεστρέφοντο ὅπως αἱ
 Θηβαίαι, Ὀλυνθος κλπ. καὶ μαζὶ καὶ οἱ προδόται.

καταστραφούν αἱ Θῆβαι. Τὸ ἴδιον καὶ ὁ Εὐδικὸς καὶ ὁ Σίμος ὁ Λαρισαῖος ἐθεωροῦντο φίλοι¹ τοῦ Φιλίππου μέχρις οὗ κατῴρθωσαν νὰ καταστήσουν τὴν Θεσσαλίαν ὑπόδουλον εἰς τὸν Φίλιππον. Ὑστερα ἀπὸ τὰς προδοσίας αὐτάς, ἐγένεμισεν ὁ κόσμος ἀπὸ τοὺς τοιούτους προδότας πὺ καταδιώκοντο καὶ ἐπεριφρονοῦντο καὶ ἔπασχον τὰ πάνθῃνα. Καὶ τί δὲν ἔπαθεν ὁ Ἀρίστρατος² εἰς τὴν Σικυῶνα καὶ ὁ Περίλαος³ εἰς τὰ Μέγαρα; Δὲν εἶναι παραπεταμένοι;

49. Ἀπὸ τὰ παραδείγματα πὺ ἀνέφερα ἡμπορεῖ κανεῖς νὰ ἴδῃ ὀλοκάθαρα, ὅτι ἐκεῖνος πρὸ πάντων πὺ φυλάττει τὴν πατρίδα του καὶ ἀντιλέγει περισσότερον εἰς αὐτοὺς (τοὺς προδότας), αὐτὸς, Αἰσχίνης, προμηθεύει εἰς ὄλους ἑσᾶς τοὺς προδότας καὶ τοὺς πουλημένους κάτι τι πὺ δυνάμει αὐτοῦ ἡμπορῆτε νὰ δωροδοκῆσθε⁴. Χάρις δὲ εἰς τοὺς τιμίους τούτους πολίτας καὶ εἰς τοὺς πολιτικοὺς ἡγέτας⁵ πὺ ἀντιστάθησαν εἰς τὰ σχέδιά σας, εἰσθε ἀκόμη σῶοι καὶ τσεπώνετε τὸν μισθὸν (ἄπ' τὸν Φίλιππον)⁶. Ἄλλως πρὸ πολλοῦ θὰ εἶχατε πάει στὸ διάβολο.

50. Καὶ ἐνῶ ἔχω ἀκόμη πολλὰ νὰ εἰπῶ διὰ τὰ τότε συμβάντα, νομίζω ὅμως ὅτι καὶ ὅσα εἶπα εἶναι περισσότερα ἀπὸ ἀρκετά. Αἷτιος ὅμως εἶναι οὗτος (ὁ Αἰσχίνης) ὅστις ἀνακατέψας τὴν ἰδίαν του φαυλότητα καὶ τὰ ἀδικήματά του⁷ ἔχυσεν ἐπάνω μου τὸ μίγμα τοῦτο σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἀποπιόματα⁸ κρασιοῦ, γι' αὐτὸ ἦτο ἀνάγκη ν' ἀπολογηθῶ πρὸς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἦσαν πολὺ νέοι ὅτε συνέβησαν ταῦτα. Δὲν λέγω, θὰ ἐνοχληθῆτε σεῖς οἱ πρεσβύτεροι, οἱ γνωρίζοντες ὅτι οὗτος, τότε, ἦτο πληρωμένον ὄργανον τοῦ Φιλίππου, καὶ προτοῦ ἐγὼ εἰπῶ τίποτε, (ἄλλὰ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀλλέως). 51. Καὶ ὅμως αὐτὸς, τὴν μισθοδοσίαν αὐτὴν τὴν ὀνομάζει φιλίαν καὶ δεσμὸν τῆς φιλοξενίας. Καὶ τώρα εἰς τὸν λόγον του εἶπε κάπου ὅτι ἐγὼ τὸν ὑβρίζω διότι ἐφιλοξενήθη ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον. Ἐγὼ νὰ σὲ ὑβρίσω διότι ἔτυχες φιλοξενίας ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον; Ἄλλὰ ἀπὸ ποῦ τὴν ἀπέκτησες ἢ πῶς τὴν ἠξιώθης; Ποτὲ ἐγὼ δὲν

7. Διότι ὁ Αἰσχίνης τὰς ἰδίας του προδοσίας ἀπέδιδεν εἰς τὸν Δημοσθένην.

8. Εἰς τὰ συμπόσια, τὸ κρασί πὺ ἔμενε στὰ ποτήρια ἢ στὶς κανάτες, κατὰ τὰ ἡμερώματα δταν μερικοὶ νυστάζανε ἢ κοιμούντανε τὸ ἔρριχναν ἐπάνω στὰ κεφάλια τους γιὰ νὰ ξυπνήσουν. Ἡ λέξις ἔωλοκρασία ἐσήμαινε ἀκόμα καὶ τὰ κατακάθια τοῦ κρασιοῦ καὶ τὸ νερωμένο ἢ χαλασμένο κρασί.

φίλον εἶποιμ' ἂν ἐγὼ σε, οὐχ οὕτω μαίνομαι, εἰ μὴ καὶ τοὺς θερισταῖς καὶ τοὺς ἄλλο τι μισθοῦ πράττοντας φίλους καὶ ξένους δεῖ καλεῖν τῶν μισθωσαμένων. Ἔστι οὐκ ἔστι ταῦτα· πόθεν; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. 52. Ἄλλὰ μισθωτὸν ἐγὼ σε Φιλίππου πρότερον καὶ νῦν Ἀλεξάνδρου καλῶ, καὶ οὗτοι πάντες. Εἰ δ' ἀπιστεῖς, ἐρώτησον αὐτούς, μάλλον δ' ἐγὼ τοῦθ' ὑπὲρ σοῦ ποιήσω. Πότερον ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δοκεῖ μισθωτὸς Αἰσχίνης ἢ ξένος εἶναι Ἀλεξάνδρου; Ἀκούεις ἃ λέγουσιν.

248

53. Βούλομαι τοίνυν ἤδη καὶ περὶ τῆς γραφῆς αὐτῆς ἀπολογησασθαι καὶ διεξελθεῖν τὰ πεπραγμέν' ἐμαυτῶ, ἵνα καίπερ εἰδὼς Αἰσχίνης ὅμως ἀκούσῃ δι' ἃ φημι καὶ τούτων τῶν προβεβουλευμένων καὶ πολλῶ μειζόνων ἔτι τούτων δωρεῶν δίκαιος εἶναι τυγχάνειν. Καί μοι λέγε τὴν γραφὴν αὐτὴν λαβών.

ΓΡΑΦΗ

54. Ἐπὶ Χαιρώνδου ἄρχοντος, ἐλαφηβολιῶνος ἕκτη ἰσταμένου, Αἰσχίνης Ἀτρομήτου Κοθωκίδης ἀπήνεγκε πρὸς τὸν ἄρχοντα παρανόμων κατὰ Κτησιφῶντος τοῦ Λεωσθένους Ἀναφλυστίου, ὅτι ἔγραψε παράνομον ψήφισμα, ὡς ἄρα δεῖ σισφανάσαι Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα χρυσῶ σισφάνῳ, καὶ ἀναγορεῦσαι ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυσίοις τοῖς μεγάλοις, τραγωδοῖς καινοῖς, ὅτι σισφανοῖ ὁ δῆμος Δημοσθένην Δημοσθένους Παιανιέα χρυσῶ σισφάνῳ ἀρετῆς ἕνεκα, καὶ εὐνοίας ἧς ἔχων διατελεῖ εἰς τε τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας καὶ τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων, καὶ ἀνδραγαθίας, καὶ διότι διατελεῖ πράττων καὶ λέγων τὰ βέλτιστα τῷ δήμῳ καὶ πρόθυμός ἐστι ποιεῖν ὅ τι ἂν δύνηται ἀγαθόν.

55. Πάντα ταῦτα ψευδῆ γράψας καὶ παράνομα, τῶν νόμων οὐκ

1. Κατὰ τινὰ ἀρχαίαν παράδοσιν ὁ Δημοσθένης ἐπίτηδες ἐπρόφρασε μισθωτὸς, διὰ τὴν προκαλῆσθαι μὲ τὸν σολοικισμόν του ἐντονωτέραν τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων, οἱ ὅποιοι σπεύδοντες νὰ τὸν διορθώσουν θὰ ἔλεγον μισθωτὸς καὶ ἔτσι θὰ ἐπεβεβαίωσαν τὰς κρίσεις τοῦ Δημοσθένη. Ἡ παράδοσις ὅμως αὕτη φαίνεται ὅτι εἶναι πλαστή, διότι ὁ Δημοσθένης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρατονίξῃ τὰς λέξεις διὰ τὴν προκαλῆσθαι τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν του.

2. Φαίνεται ὅτι ἀκούσθησαν φωνές: μισθωτὸς! μισθωτὸς!

θα ἤμποροῦσα νὰ σὲ ὀνομάσω φιλοξενούμενον τοῦ Φιλίππου καὶ φίλον τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὅχι. δὲν ἔχω χάσει τὰ λογικά μου. Ἐκτὸς ἐὰν πρέπει καὶ τοὺς θειριστὰς καὶ τοὺς ἀντὶ πληρωμῆς κάμνοντας οἰανδήποτε ἐργασίαν νὰ τοὺς ὀνομάζωμεν φίλους καὶ φιλοξενουμένους ἐκείνων πρὸς τοὺς ἐπλήρωσαν (ὄχι δὲν εἶναι ἔτσι, γὰρ ἄλλο μάλιστα). 52. Ἐγὼ ὁμῶς σὲ ἀποκαλῶ μίσθαρνον ὄργανον πρῶτα τοῦ Φιλίππου καὶ τώρα τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὅλοι οἱ ἐδῶ παρόντες τὸ ἴδιον. Ἐὰν δὲ ἀμφιβάλλεις ἐρώτησέ τους ἢ μᾶλλον ἄς τοὺς ἐρωτήσω ἐγὼ διὰ λογαριασμόν σου. Τί νομίζετε, κύριοι δικασταί, ὅτι ὁ Αἰσχίνης εἶναι μίσθωτός τῶν Ἀλεξάνδρου ἢ ἐκ φιλοξενίας φίλος; Ἀκούς τί λένε;

53. Θέλω λοιπὸν τώρα ν' ἀπολογηθῶ καὶ περὶ αὐτῆς τῆς καταγγελίας³ καὶ νὰ ἐκθέσω τὴν πολιτικὴν μου δρᾶσιν, ἵνα ὁ Αἰσχίνης, ἂν καὶ τὴν γνωρίζει, ἐν τούτοις ν' ἀκούσῃ διατί εἶναι δίκαιον νὰ ἐπιτύχω καὶ τὰς ἠθικὰς ἀμοιβὰς τὰς περιεχομένας εἰς τὸ προβούλευμα καὶ ἄλλας πολλὰς ἀκόμη μεγαλυτέρας τούτων. Πάρε καὶ διάβασε (παρακαλῶ), γραμματεῦ, τὴν ἐναντίον μου καταγγελίαν τοῦ Αἰσχίνη.

Κ Α Τ Α Γ Γ Ε Λ Ι Α

54. «Τὸν καιρὸν πρὸς ἧτο ἄρχων ἐπίωνμος ὁ Χαιρώνδας, τὴν ἕκτην τοῦ τρέχοντος μηνὸς Ἑλαφηβολιῶνος⁴, ὁ Αἰσχίνης ὁ υἱὸς τοῦ Ἀτρομήτου Κοθωκίδης τὸν δῆμον, ἐπέδωκε εἰς τὸν ἄρχοντα καταγγελίαν κατὰ τοῦ Κτησιφῶντος υἱοῦ τοῦ Λεωσθένους Ἀναφλυστίου τὸν δῆμον, διότι ἐπρότεινε παρὰ τοὺς νόμους ψήφισμα, ὅτι τάχα πρέπει ὁ Δημοσθένης, ὁ υἱὸς τοῦ Δημοσθένους Παιανιεὺς τὸν δῆμον, νὰ στεφανωθῇ μὲ χρυσοῦν στέφανον ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ ὁ κῆρυξ νὰ γνωστοποιήσῃ δημοσίᾳ ἐν τῷ θεάτρῳ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων, τὸν καιρὸν πρὸς παριστάνονταί αἱ νέα τραγωδία, ὅτι ὁ Δημοσθένης ὁ υἱὸς τοῦ Δημοσθένους Παιανιεὺς τὸν δῆμον στεφανώνεται μὲ χρυσοῦν στέφανον ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἕνεκα τῆς ἀρετῆς του καὶ διὰ τὴν εὐμένειαν πρὸς ἀπολαμβάνει συνεχῶς καὶ ἀπὸ μέρους ἕλων τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀπὸ μέρους τοῦ ἀθηναϊκοῦ λαοῦ καὶ ἕνεκα τῆς ἀνδραγαθίας του, καὶ ἀκόμη, διότι ἐξακολουθεῖ νὰ πράττῃ καὶ νὰ λέγῃ τὰ ὠφελιμώτατα εἰς τὸν λαὸν καὶ εἶναι πρόθυμος νὰ κάμνῃ ἕτι καλὸν ἤμπορεῖ (εἰς τὴν πόλιν). 55. Ἐπειδὴ ὅλα αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐπρότεινε καὶ ἔγραψε εἶναι ψευδῆ καὶ ἀντίκεινται εἰς τὴν κειμένην

3. Δηλαδή ἀφοῦ ἀνήρσασα ὅλα ὅσα εἶπεν ὁ Αἰσχίνης πρὸς δὲν περιείχοντο εἰς τὴν καταγγελίαν του, εἰσέρχομαι εἰς τὴν ἀπόκρουσιν αὐτῆς τῆς καταγγελίας.

4. Ἀντιστοιχεῖ περίπου μὲ τὸν ἰδικὸν μας Μάρτιον.

244

ζόντων πρώτον μὲν ψευδεῖς γραφὰς εἰς τὰ δημόσια γράμματα καταβάλλεσθαι, εἶτα τὸν ὑπεύθυνον στεφανοῦν (ἔστι δὲ Δημοσθένης τειχοποιὸς καὶ ἐπὶ τῷ θεωρικῷ τεταγμένος), ἔτι δὲ μὴ ἀναγορεύειν τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ Διονυσίοις τραγωδῶν τῆς καινῆς, ἀλλ' ἐὰν μὲν ἡ βουλή στεφανοῖ, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ἀνειπεῖν, ἐὰν δὲ ἡ πόλις, ἐν πρυκί ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Τίμημα τέλαντα πεντήκοντα. Κλητῆρες Κηφισοφῶν Κηφισοφῶντος Ῥαμνούσιος, Κλέων Κλέωνος Κοθωκίδης.]

56. Ἄ μὲν διώκει τοῦ ψηφίσματος, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ταῦτ' ἔστιν. Ἐγὼ δ' ἀπ' αὐτῶν τούτων πρώτον οἶμαι δῆλον ὑμῖν ποιήσειν ὅτι πάντα δικαίως ἀπολογήσομαι· τὴν γὰρ αὐτὴν τούτῳ ποιησάμενος τῶν γεγραμμένων τάξιν περὶ πάντων ἐρῶ καὶ ἕκαστον ἐφεξῆς καὶ οὐδὲν ἐκὼν παραλείψω. 57. Τοῦ μὲν οὖν γράψαι πράττοντα καὶ λέγοντα τὰ βέλτιστά με τῷ δήμῳ διατελεῖν καὶ πρόθυμον εἶναι ποιεῖν ὅτι ἂν δύνωμαι ἀγαθόν, καὶ ἐπαινεῖν ἐπὶ τούτοις, ἐν τοῖς πεπολιτευμένοις τὴν κρίσιν εἶναι νομίζω· ἀπὸ γὰρ τούτων ἐξεταζομένων εὐρεθήσεται εἴτε ἀληθῆ περὶ ἐμοῦ γέγραφε Κησιφῶν ταῦτα καὶ προσήκοντα εἴτε καὶ ψευδῆ. 58. Τὸ δὲ μὴ προσγράψαντα "ἐπειδὴν τὰς εὐθύνας δῶ,, στεφανοῦν, καὶ ἀνειπεῖν ἐν τῷ θεάτρῳ τὸν στέφανον κελεῦσαι, κοινωνεῖν μὲν ἡγοῦμαι καὶ τοῦτο τοῖς πεπολιτευμένοις, εἴτε ἄξιός εἰμι τοῦ στεφάνου καὶ τῆς ἀναρρήσεως τῆς ἐν τούτοις εἴτε καὶ μὴ, ἔτι μέντοι καὶ τοὺς νόμους δεκτέον εἶναι μοι δοκεῖ, καθ' οὓς ταῦτα γράφειν ἐξῆν τούτῳ. Οὕτως μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δικαίως καὶ ἀπλῶς τὴν

1. Τὰ θεωρικὰ ἦσαν χρήματα διὰ τὰ ὅποια ὑπῆρχεν ἰδιαιτέρον ταμεῖον καὶ τὰ ὅποια ἐμοιράζοντο εἰς τοὺς ἀπόρους διὰ τὰ ἀγοράζουσα εἰσιτήρια καὶ πηγαίνουν εἰς τὸ θέατρον. Ὁ θεσμὸς αὐτὸς ἐθεσπίσθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κατ' εἰσῆγησιν τοῦ δημαγωγοῦ Κλεοφῶντος (βλ. Ἀριστοτ. Ἀθηναίων Πολιτεία, 28, 3 καὶ Εἰσαγωγή μου εἰς τὴν ἐκδοσιν τοῦ «Ἴωνος» Εὐριπίδου, ἀριθ. 22 τῆς παρούσης Βιβλιοθήκης σελ. 39 ἐπ.).

2. Δηλαδή θὰ σὰς παρουσιάσω ἰσχυρὰς ἀποδείξεις περὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων μου.

3. Καὶ ὅμως ὁ Δημοσθένης δὲν ἠκολούθησε τὴν τάξιν αὐτὴν, διότι ἀρχίζει τὴν ἀπολογία του ἐπικαλούμενος γεγονότα πρὸ τῶν συμφέρον.

νομοθεσίαν, διότι πρῶτον μὲν οἱ νόμοι δὲν ἐπιτρέπουν εἰς τὰ δημόσια ἀρχεῖα νὰ κατατίθενται ψευδῆ ἔγγραφα. δεύτερον δὲ δὲν ἐπιτρέπουν νὰ στεφανώνεται πολίτης ὁ ὁποῖος διαχειρισθεὶς δημοσίαν ὑπηρεσίαν δὲν ἐλογοδότησε, (ἐχρημάτισε δὲ ὁ Δημοσθένης ἐπιμελητῆς ἐπὶ τῆς ἐπισκευῆς τῶν τειχῶν καὶ ταμίας τῶν θεωρικῶν ¹, καὶ ἀκόμη ἀπαγορεύουν νὰ προσφέρεται ὁ στέφανος εἰς τὸ θέατρον κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Διονυσίων, ὅταν παριστάνονται αἱ νέαι τραγωδίαι, καὶ ὀρίζουν ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν ποῦ ἡ Βουλὴ ἀπονέμει τὸν στέφανον, νὰ γίνεται ἡ ἀνακήρυξις εἰς τὸ Βουλευτήριον, εἰς τὴν περίπτωσιν δὲ ποῦ ἀπονέμει τὸν στέφανον ἡ Πολιτεία, νὰ γίνεται ἡ ἀνακήρυξις εἰς τὴν Πνύκα συνεδριάζοντος τοῦ λαοῦ. Προτείνομεν δὲ νὰ ἐπιβληθῆ πρόστιμον (διὰ τὰς παρανόμους τοῦ πράξεις) εἰς τὸν Κτησιφῶντα ἐκ πεντήκοντα ταλάντων καὶ ὀρίζομεν κλητῆρας τοὺς Κηφισοφῶντα τὸν υἱὸν τοῦ Κηφισοφῶντος τὸν δῆμον Ραμνούσιον καὶ τὸν Κλέωνα τὸν υἱὸν τοῦ Κλέωνος τὸν δῆμον Κοθωκίδην».

56. Αὐτὰ μὲν, κύριοι δικασταί, εἶναι τὰ μέρη τοῦ ψήφισματος διὰ τὰ ὅποια μὲ κατηγορεῖ διὰ τῆς μηνύσεώς του, ἐγὼ δὲ ἐπικαλούμενος κυρίως αὐτὰ τὰ ἴδια γεγονότα (τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν μήνυσίν του) νομίζω ὅτι θὰ σᾶς καταστήσω φανερόν ὅτι κατὰ πάντα κανονικῶς θ' ἀπολογηθῶ ². Ἀκολουθῶν τὴν ἰδίαν τάξιν τοῦ λόγου τὴν ὅποιαν καὶ ὁ Αἰσχίνης ἠκολούθησε ³, θὰ ὁμιλήσω περὶ ὅλων λεπτομερῶς καὶ τίποτε δὲν θὰ παραλείψω θεληματικῶς. 57. Μὲ τὸ νὰ γράψῃ λοιπὸν (ὁ Κτησιφῶν εἰς τὸ ψήφισμά του) ὅτι ἐγὼ ἐξακολουθῶ νὰ ἐνεργῶ καὶ νὰ λέγω τὰ πλέον συμφέροντα εἰς τὸν λαὸν καὶ ὅτι εἶμαι πρόθυμος νὰ κάμνω ὅ,τι καλὸν ἤμπορῶ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ μὲ ἐπαινῆ ὁ λαὸς δι' αὐτά, νομίζω, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ αὐτῆ δὲν εἶναι λανθασμένη ἀλλὰ συμφωνεῖ μὲ τὰς πολιτικὰς μου πράξεις, διότι ἐκ τῆς ἐρεύνης τῶν πράξεών μου αὐτῶν θὰ ἀποδειχθῆ ἂν τὰ ὅσα ἔγραψεν (εἰς τὸ ψήφισμά του) ὁ Κτησιφῶν περὶ ἐμοῦ εἶναι ἀληθινὰ καὶ πρέποντα, ἢ εἶναι ψευδολογίαι. Ἐὶς τὸ ὅτι δὲ δὲν προσέθηκεν εἰς τὸ ψήφισμά του εἰς ὅσα ἔγραψε περὶ ἐμοῦ καὶ νὰ στεφανωθῶ «ἀφοῦ προηγουμένως λογοδοτήσω» καὶ τὸ ὅτι ἀνέγραψε νὰ ἀναγγελθῆ καὶ δοθῆ ὁ στέφανος εἰς τὸ θέατρον, καὶ τοῦτο νομίζω ὅτι ἔχει σχέσιν μὲ τὴν πολιτικὴν μου δρᾶσιν εἴτε δι' αὐτὴν εἶμαι ἄξιος τοῦ στεφάνου καὶ τῆς ἀνακηρύξεως αὐτοῦ (εἰς τὸ θέατρον) εἴτε ὄχι. Ἐπὶ πλέον ὁμῶς θεωρῶ σκόπιμον νὰ ἐπικαλεσθῶ καὶ τοὺς νόμους βάσει τῶν ὁποίων ἐπετρέπετο εἰς τὸν Κτησιφῶντα νὰ κάμῃ τὴν ἀνωτέρω πρότασίν του. Ἔτσι (κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον), κύριοι δικασταί, ἀπεφάσισα νὰ κά-

ἀπολογία ἐγνώκα ποιῆσθαι, βαδιοῦμαι δ' ἐπ' αὐτὰ ἃ πέπρακται μοι. 59. Καί με μηδεὶς ὑπολάβη ἀπαρτᾶν τὸν λόγον τῆς γραφῆς, εἰς Ἑλληνικὰς πράξεις καὶ λόγους ἐμ-
 245 πέσω· ὁ γὰρ διώκων τοῦ ψηφίσματος τὸ λέγειν καὶ πράττειν τὰ ἄριστα με καὶ γεγραμμένος ταῦτα ὡς οὐκ ἀληθῆ, οὗτός ἐστιν ὁ τοὺς περὶ ἀπάντων τῶν ἐμοὶ πεπολιτευμένων λόγους οἰκείους καὶ ἀναγκαίους τῇ γραφῇ πεποιηκώς. Εἶτα καὶ πολλῶν προαιρέσεων οὐσῶν τῆς πολιτείας τὴν περὶ τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις εἰλόμην ἐγώ, ὥστε καὶ τὰς ἀποδείξεις ἐκ τούτων δίκαιός εἰμι ποιῆσθαι.

60. Ἄ μὲν οὖν πρὸ τοῦ πολιτεύεσθαι καὶ δημηγορεῖν ἐμὲ προὔλαβε καὶ κατέσχε Φίλιππος, εἴσω· οὐδὲν γὰρ ἠγοῦμαι τούτων εἶναι πρὸς ἐμέ· ἃ δ' ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπὶ ταῦτα ἐπέστην ἐγὼ διεκωλύθη, ταῦτα ἀναμνήσω καὶ τούτων ὑφῆξω λόγον, τοσοῦτον ὑπειπών. Πλεονέκτημα, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μέγα ὑπῆρξε Φιλίππῳ. 61. Παρὰ γὰρ τοῖς Ἑλλησιν, οὐ τισίν, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμοίως, φορὰν προδοτῶν καὶ δωροδόκων καὶ θεοῖς ἐχθρῶν ἀνθρώπων συνέβη γενέσθαι τοσαύτην ὄσσην οὐδεὶς πῶ πρότερον μέμνηται γεγονυῖαν· οὐς συναγωνιστὰς καὶ συνεργοὺς λαβὼν καὶ πρότερον κακῶς τοὺς Ἕλληνας ἔχοντας πρὸς ἑαυτοὺς καὶ στασιαστικῶς ἔτι χειρὸν διέθηκε, τοὺς μὲν ἐξαπατῶν, τοῖς δὲ διδοῦς, τοὺς δὲ πάντα τρόπον διαφθείρων, καὶ διέστησεν εἰς μέρη πολλὰ ἐνὸς τοῦ

1. Τῶν ἐλληνικῶν πραγμάτων.

2. Δηλαδή διὰ τὰς τότε ὑπούλους ἐνεργείας τοῦ Φιλίππου καὶ τὰς κατακτητικὰς του πράξεις δὲν εὐθύνομαι.

μω τὴν ἀπολογία μου σύμφωνα με τοὺς νόμους καὶ χωρὶς στρεφοδικίας. Θὰ εἰσέλθω δὲ ἀμέσως εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν πολιτικῶν μου πράξεων. 59. Παρακαλῶ ὅμως κανεὶς νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι ἀποφεύγω ν' ἀπολογηθῶ διὰ τὴν ἐναντίον μου κατηγορίαν, ἐὰν ἀρχίσω νὰ διηγοῦμαι πράξεις καὶ γεγονότα ποὺ ἀφοροῦν ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Διότι ἐκεῖνος ποὺ κατηγορεῖ τὰ εἰς τὸ ψήφισμα διαλαμβανόμενα, ὅτι δηλαδὴ ἐγὼ προτείνω καὶ ἐνεργῶ τὰ ὠφελιμώτατα πράγματα εἰς τὴν πόλιν, καὶ, ὅποιος κατηγορεῖ ταῦτα ὡς μὴ ἀληθινά, αὐτὸς εἶναι ἡ αἰτία ποὺ καθιστᾷ ἀναγκαίους καὶ ἀρμοδίους τοὺς λόγους περὶ ὅλης τῆς πολιτικῆς μου δράσεως, ἐφ' ὅσον εἶμαι ὑπόχρεως ν' ἀπολογηθῶ δι' ὅσα ἔπραξα. Ἐνῶ εἰς τὴν πολιτικὴν ὑπάρχουν πολλοὶ τομεῖς πολιτικῆς δράσεως τοῦ καθενός, ἐγὼ ἐξέλεξα τὸν τομέα τὸν ἀφορῶντα τὰς πράξεις τῆς πολιτείας μας τὰς ἀφορώσας τὰς σχέσεις αὐτῆς με τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Συνεπῶς δικαιούμαι νὰ φέρω τὰς ἀπαραιτήτους ἀποδείξεις ἐκ τούτων'.

60. Ἐκεῖνα μὲν τὰ ὁποῖα προτοῦ ἐγὼ ἀνακατευθῶ εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἀρχίσω νὰ ὁμιλῶ ὡς ρήτωρ ἐπρόλαβε καὶ ἰδιοποιήθῃ ὁ Φίλιππος θὰ τὰ παραλείψω, διότι νομίζω ὅτι καμμία ἐξ αὐτῶν τῶν πράξεων τοῦ Φιλίππου δὲν ἔχει σχέσιν με ἐμένα'. Δι' ὅσα ὅμως ἠμποδίσθη νὰ κάμῃ ὁ Φίλιππος, καὶ τοῦτο ἐγένετο ἀπὸ τὴν ἡμέραν ποὺ ἤρχισα νὰ ἀνακατεύωμαι εἰς τὴν πολιτικὴν, ταῦτα θὰ σᾶς ὑπενθυμίσω καὶ περὶ αὐτῶν θὰ δώσω λόγον ἀφοῦ εἶπω ὀλίγα τινὰ προκαταρκτικά. 61. Μέγα πλεονέκτημα, κύριοι δικασταί, ὑπήρξεν ὑπὲρ τοῦ Φιλίππου κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην, καὶ τὸ πλεονέκτημα αὐτὸ ἦτο ὅτι μεταξὺ ὄχι μερικῶν ἀλλὰ ὅλων τῶν Ἑλλήνων γενικῶς, συνέβη νὰ ἐνσκήψῃ τόσον μεγάλη ἐσοδεία ἀπὸ προδότας καὶ πουλημένας συνειδήσεις καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους ἐχθροὺς τῶν θεῶν, ποὺ κανεὶς δὲν ἐνθυμεῖται νὰ ἔχη παρουσιασθῆ κατὰ τὸ παρελθόν. Τούτους λοιπὸν λαθῶν ὁ Φίλιππος ὡς συνεργάτας καὶ συναγωνιστάς του καὶ δεδομένου ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀπὸ καιρὸ πρὶν εὕρισκοντο εἰς διάστας ἀναμεταξύ των, καὶ αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις διήρχοντο κρίσιν λόγῳ ἐσωτερικῶν κοινωνικῶν ταραχῶν, οὗτος (ὁ Φίλιππος) τὰ κατάφερε νὰ χειροτερεύσῃ ἀκόμη περισσότερο τὴν κατάσταση με τὸ νὰ ἐξαπατᾷ μὲν ἄλλους, ἄλλους δὲ νὰ καθιστᾷ ὄργανά του ἀγοράζοντάς τους, καὶ ἄλλους νὰ διαφθείρῃ με κάθε τρόπον. Καὶ ἔτσι τὰ κατάφερε νὰ χωρίσῃ